אבל מהנה שרי ורבי יוחנן אמר אפילו מעוטרות בפירות נמי אסור ק"ו: נהנה אסור מהנה לא כ"ש מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו את המכס מכריזין ואומרים כל מי שנוטל עטרה ויניח בראשו ובראש חמורו לכבוד עבודת כוכבים יניח לו את המכס, ואם לאו, אל יניח לו את המכס יהודי שנמצא שם מה יעשה: יניח נמצא נהנה, לא יניח נמצא מהנה, מכאן אמרו הנושא ונותן בשוק של עבודת כוכבים בהמה תיעקר, פירות כסות וכלים ירקבו, מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח, ואיזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה אמר רב משרשיא בריה דרב אידי קסבר רשב"ל פליגי רבנן עליה דרבי נתן ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה, ור' יוחנן סבר לא פליגי, ולא פליגי והא תניא הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים, וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם, ואם היה כהן, מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם, וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות, בבית הקברות סלקא דעתך, טומאה דאורייתא היא אלא בית הפרס דרבנן, ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל בזמן שמוצא ללמוד אינו מטמא רבי יוסי אומר אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל א"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי, אלמא פליגי? אמר לך רבי יוחנן לעולם לא פליגי ולא קשיא כאן בלוקח מן התגר דשקלי מיכסא מיניה כאן בלוקח מבעל הבית דלא שקלי מיכסא מיניה אמר מר בהמה תיעקר והא איכא צער בעלי חיים? אמר אביי אמר רחמנא את סוסיהם תעקר. אמר מר ואיזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה ורמינהי אין מקדישין ואין מחרימין ואין מעריכין בזה"ז ואם הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר, פירות כסות וכלים ירקבו

מהנה לא כ"ש · והא מהנה הוא שהחנוונין שבתוכן סוחרי מעות של סוחרים הן *אי נמי הוא יהיב ליה לבעל (א) המעות מסחורתו שעושה שם ומטיל להו הנאה אבל שאין מעוטרות לאו דסוחרים הן: נהנה · מן הריח של עשבים או של בשמים: מהנה · נותן מכס: מן הארכובה ולמטה · אבל עיקור תורה אור שמטרף בו אסור לעשות כן בידים בבהמה ואע"פ שהיא אסורה בהנאה: וכותב · שטרות: ומעלה בערכאות שלהן · מקום גדוליהן ושופטיהן ומעלה שטרותיו לפניהם לחתום ואף על פי שכתוב ותפלות היא להם ואיכא למימר דאזיל ומודה: מפני שהוא כמציל מידם · שמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעין (ב) להצילו מן השורבין: בית הפרס · שדה שנחרש בה קבר ותנו חכמים עד מאה אמה דלדלה מחרישה את כתיתי העצמות ושמא יעבור על עצם כשעורה ויטמא: לצידן · לחוצה לארץ וארץ העמים מטמא מדרבנן כבית הפרס: ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי · ומדאיירי (ג) ר' יוחנן ש"מ שמיעא ליה לר' יוחנן הך מתני' ותוקמין מתני' בהמה פליגא אדרבי נתן: דשקלי מיניה מיכסא · מן הלוקח ונמצא מהנה: ואת סוסיהם תעקר · ביהושע כתיב אלמא מותר לרדותן בכך: ואין מחרימין · קסבר סתם חרמים לבדק הבית פלוגתא היא [בערכין] (דף כט.) וכיון דהשתא ליכא בית המקדש אתי בהו לידי תקלה דמתהני מהקדש ומעילה:

טפל

אבל מהנה שרי · וא"ת לקמן פרק כל הצלמים (דף מז:) גבי מי שהיה קוצו סמוך לעבודת כוכבים ונפל אסור לנטעו ופריך והא קא שביק רווחא לעבודת כוכבים *ומאי פירכא הא אמרינן הכא דמהנה מותר וי"ל דהתם איכא הנאה יתירא ונראה כנותן מקום לעבודת כוכבים ור"ת פירש דודאי כל מהנה אסור לבד מהכא מפני שיש באותה הנאה בזיון לעבודת כוכבים שפורע המכס לפי שאינו מחשיב העבודת כוכבים כל כך שישים העטרה בראשו: ק"ו נהנה אסור מהנה לא כ"ש · כתב רבינו ברוך דאותו יריד שהכומרים של עבודת כוכבים לוקחים בו מכס מן המכר מיד אם אותו מכס הוא לבנין עבודת כוכבים והעובד כוכבים מפרש קח בססוס כך וכך ועוד פשוט לבנין עבודת כוכבים אסור דמהנה אסור כר' יוחנן ואף אם לא הזכיר לו לבנין עבודת כוכבים אלא אחר שפירש לו הססוס אמר לו ועוד פשוט נראה דאסור כי מה שלא הזכיר לבנין עבודת כוכבים מפני ישראל הוא מניח ומ"מ אם לא היה מפני הבנין היה נותן לו בססוס הראשון ונמצא הפשוט יוצא מכיס הישראל לבנין עבודת כוכבים והר"ר משה מקוצי כתב בספרו כי אם אמר סתמא ועוד פשוט יכול להיות דמותר דשמא יתנגו לעניי עובדי כוכבים: יניח נמצא נהנה · פ"ה יניח העטרה בראשו ונמצא נהנה מן הריח ואע"פ שמניחין לו את המכס ויהנה אינו נקרא נהנה מעבודת כוכבים כיון שהמעות שלו: מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח · לכאורה משמע דהני מעות אינם אסורים אלא מטעם קנס דומיא דפירות ושאר דברים אבל אינם אסורים מטעם חשש דמי עבודת כוכבים ותימה דלקמן (דף נג.) גבי ישראל ההולך ליריד משמע דמעות הנמצאות בידו אינם אסורין מטעם קנסא דמשא ומתן אלא מטעם דאמרי' עבודת כוכבים וזבין כך הקשה הר"ר אלחנן ותירץ ר"י דהתם ה"ק (ד)בחזרה אסור אפי' לישא וליתן עמו משום חשש דמי עבודת כוכבים כיון דהלך ולאו דמי עבודת כוכבים בידו דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה אבל הכא לא איירי (ה) אלא בנמצא שם וקנס דקנסינן ליה משום דנשא ונתן ביום איד עבודת כוכבים ולהכי אין לאסור המעות אלא לדידיה דעבד איסורא ואפילו לרבי יוחנן דאמר נשא ונתן אסור מיהו לישא וליתן עמו שרי ולא חיישינן שמא ישא ויתן באותן המעות דלוני האי לא קנסו: מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה · פירש הקונטרס דעיקור של טרפה אסור ולא נהירא כדפרישית לעיל (דף יא. ד"ה עיקור) גבי עוקרין על המלכים אלא ה"ק דיו בכך ויכול להיות שמותרת בהנאה ואע"ג דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה מ"מ גבי בהמה יכול להיות דסגי בקנסא דעיקור: ללמוד תורה ולישא אשה · פירוש ודעתו לחזור לא"י דאינו אין דעתו לחזור אמר בכתובות פ"ב (דף קיא.) אחיו של זה נשא (אשה) [עובדת כוכבים] ומת ברוך המקום שהרגו הוא ירד אחריו לחוצה לארץ ודוקא בהנך מצות שהן חשובות ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) לא תהו בראה אבל לשאר מצות לא והכי משמע פ"ד דמגילה (דף כז.) אבל *בשאלתות דרב אחאי מפורש הך דקיי"ל וכ"ש לשאר מצות שהם חשובות: אמר אביי אמר קרא את סוסיהם תעקר · הקשה הר"ר אלחנן (וא"ת) למ"ד (שבת קכח:) צער בעלי חיים דאורייתא מאי ראיה מייתי מיהושע דלמא שאני התם דעל פי הדבור הוה אבל הכא בקנס דרבנן אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה וי"ל דודאי שיש כח בידם לעקור היכא דנראה טעם קצת לעקור כדמוכח פרק האשה רבה (יבמות דף פח:) גבי משיאין האשה על פי עד אחד [ועי' תוס' ב"מ לב: ד"ה מדברי ותוס' לעיל יא. ד"ה עוקרין]: אין מקדישין בזמן הזה · וטעמא משום דלא ליתי לידי תקלה ומהאי טעמא בטלו מעשר בהמה בזמן הזה כדאיתא פ"ב דבכורות (דף נג. ושם) והקשה ר"ת מהא דאמרינן פרק במה *(אשה) (שבת דף נד: ושם) תריסר אלפי עיגלי הוה מעשר ר"א בן עזריה מעדרו כל שתא ור"א לאחר חורבן הוה כשבא לכלל מצות דהא בן י"ח שנה בלבד היה כשמינוהו נשיא ומינוהו תחת ר"ג ולכל הפחות ר"ג היה נשיא שתי שנים קודם לר"א מדקאמר אשתקד בר"ה לעריה ורבן יוחנן בן זכאי שהיה נשיא קודם ר"ג משכה נשיאותו עד לאחר חורבן כדתנן (ר"ה דף כט:) משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי א"כ לא היה יכול ר"א להיות בר מצוה עד לאחר חורבן וצריך לומר כי אפוטרופוס היה לו שהיה מעשר עבורו אי נמי לא נתבטלו מיד עד לאחר חורבן כמה שנים [עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה]: אין מחרימין · פירש הקונטרס דסתם חרמין לבדק הבית ויפה כוון דלמ"ד סתם חרמין לכהנים ליכא למיחש לתקלה שיכול ליתנו לכהנים מיד כדאמרינן בערכין (דף כט.) אמר עולא אי הוי התם הואי יהיבנא כולהו לכהנים: ואם הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר · תימה דאמרינן בערכין סוף פרק המקדיש שדהו (דף כט. ושם) ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ולשתרו לך אלמא אית להו תקנה ופירש ר"ת דשאני התם דמקרקעי היא שהן קיימות לעולם ואין יכולין לכלותם אי לא עבוד בהו רבנן תקנה אתי לידי תקלה לעולם ויכול להיות שאף מטלטלין עלתה התקנה לפי שהוקדשו ביחד עם הקרקעות [ועיין תוספות יומא דף סו. ד"ה פירות ותוספות ערכין דף כט. ד"ה שקול ותוספות בכורות דף נג. ד"ה ואין]:

ירקבו

עין משפט
נר מצוה

נ א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה יב יג יד טו סמג לאוין מה טור וש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג [וברב אלפס הלכות [illegible] דף סה.]:

נא ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יד סמג לאוין רלג טוש"ע י"ד סימן שעב סעיף א [וברב אלפס שם]:

[ועי' תוס' שבת פב: ד"ה אסור לנטותו]

נב ט מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג:

נג י מיי' פ"ח מהלכות ערכין הלכה ח סמג עשין קלב:

◆

רבינו חננאל

מותרות: [גמ'] ורבי יוחנן אמר מעוטרות בוורד ובהדס אסורות קל וחומר אם הן מעוטרות בפירות' דזה הנהנה מן הריח אסור המהנה לעבודת כוכבים שקונה מן הפירות לא כל שכן שאסורי מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו המכס מכריזין ואומרים כל מי שיטול עטרה ויניחה בראשו ובראש חמורו יניחו לו המכס יהודי הנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה המכס לא יניח אלא יתן המכס נמצא מהנה לעבודת כוכבים מיכן אמרו הנושא והנותן ביריד של עבודת כוכבים אם קנה בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח איזהו הוא עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא מהנה· קשיא לריש לקיש דאמר מעוטרות בוורד ובהדס בלבד הוא דאסורין שנהנה מהן אבל מעוטרות בפירות אע"ג שמהנה מותר ופריק רב שישא בריה דרב אידי קסבר ריש לקיש פליגי רבנן עליה דרבי נתן והוא דאמר כרבנן · ומקשי' מכלל דר' יוחנן סבר רבנן לא פליגי על ר' נתן והתניא הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן ומטמא נמי בבית הפרס דרבנן ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאינו מוצא ללמוד תורה בארץ ישראל בטהרה אבל בזמן שמוצא לא יטמא רבי יוסי אומר אף בזמן שמוצא ללמוד תורה בארץ יצא ויטמא לפי שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד ומעשה ביוסף הכהן שיצא אחר רבו לצידן' ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי' קתני מיהת הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה וכו' אלמא פליגי ופריק רבי יוחנן לעולם לא פליגי והא דרבי נתן בלוקח מן התגר דשקלי מיניה מכסא והא דקתני א) דליתי מתני' לעבודת כוכבים: ומקשי' אהא דתניא בהמה תעקר והא איכא צער בעלי חיים ופריק' שאני הכא דרחמנא [אמר] (דכתיב) את סוסיהם תעקר' איזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה

א) נראה דחסר כאן וצ"ל והא דקתני דלוקחין מהן בהמה בלוקח מבעה"ב דלא שקלי מיניה מכסא דליתא מכוי לעבודת כוכבים.

מסורת הש"ס

[נ"א: נהם סחרים]

[לעיל יא.]

[מו"ק יד. עירובין מז.]

[שמחות פ"ד]

יהושע יא

יומא סו. שקלים יג: בכורות נג.

[פרשת אמור סימן קא]

[שבת נד:]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מהנה וכו' יהיב ליה לבעל המעות: (ב) ד"ה שהוא כמציל וכו' ומסייעין אותו להצילו מן השורבין: (ג) ד"ה ומ"ל יוחנן וכו' ומדאיירי בה ר' יוחנן: (ד) תוס' ד"ה מעות וכו' בחזרה אסור אפילו לישא וליתן [illegible]: (ה) בא"ד אלא בנמצא שם [illegible]:

גליון הש"ס תוס' ד"ה אבל וכו' ומאי פירכא · [illegible] אבל [illegible] ר' אחא. [illegible] פ' אמור דף [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוד"ה ללמוד תורה וכו' ובשאלתות דר' אחא. [illegible] קי"א דף נג ע"א וחז"ק סימן [illegible]

תת נוטע
היתר לכהן ליטמא לטמא דרבנן לדברי מסוימים

נוטע/מגבן △ נ"ב סתירה בין ב' מקורות בפירוש מהו עיקור בהמה

*סוגיא לשם דיון כדי להקל על הקריאה. בתוספת נמצא [illegible]